

# Hvidbog for Natura 2000-handleplan 2022-2027 for N188 Dueodde

# Indholdsfortegnelse

<b>1. Indledning .....</b>	<b>2</b>
<b>2. Liste med indkomne hørings svar .....</b>	<b>3</b>
<b>3. Bornholms Regionskommunes bemærkninger til hørings svar</b>	<b>3</b>
<b>4. Myndighedernes egne redaktionelle tilpasninger .....</b>	<b>5</b>
<b>5. Bilag med kopi af hørings svar .....</b>	<b>6</b>

## **1. Indledning**

Natura 2000-handleplanen beskriver indsatser, som skal sikre og forbedre vilkårene for de naturtyper, der er udpeget i Natura 2000-området.

Denne hvidbog indeholder Bornholms Regionskommune bemærkninger til de indkomne hørings svar.

Natura 2000-handleplanen har været i høring i perioden 9. februar til 5. april 2024.

Der er i høringsperioden indkommet 2 hørings svar.

I hvidbogen præsenteres uddrag af de enkelte hørings svar med Bornholms Regionskommunes bemærkninger. Bemærkninger, der medfører ændringer i handleplanen er ligeledes markeret.

De indsendte hørings svar fremgår af bilag.

## 2. Liste med indkomne hørings svar

Nedenstående liste viser indkomne hørings svar til den samlede Natura 2000-handleplan.

<b>Offentlige myndigheder</b>
Miljøstyrelsen
<b>Foreninger/organisationer</b>
DN-Bornholm

## 3. Bornholms Regionskommunes bemærkninger til hørings svar

Myndighederne angiver her bemærkninger til de indkomne hørings svar. Det er den myndighed, som er ansvarlig for de respektive arealer og arter i Natura 2000-området, som kommer med bemærkning.

Det angives i svaret, hvis det fører til ændringer i Natura 2000-handleplanen. Dette er markeret med fed skrift under myndighedernes bemærkninger.

I nedenstående skema ses uddrag/opsummering af hørings svar og Bornholms Regionskommunes bemærkninger hertil.

Uddrag af hørings svar	Bemærkninger
<b>Miljøstyrelsen</b> ønsker en sproglig ændring i afsnit om frivillighed.	<b>Bornholms Regionskommune bemærker:</b> <i>Bornholms Regionskommune tilretter teksten i afsnittet fra 'Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler' til 'Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej'.</i>  <b>Det pågældende hørings svar giver således anledning til en mindre ændring i Natura 2000-handleplanen for N188.</b>
<b>Miljøstyrelsen</b> gør opmærksom på, at planlagte indsatser for rydning af invasive arter generelt er planlagt med "op til x ha". Da der i Natura 2000-planens indsatsprogram fremgår et specifikt areal, skal dette fremgå som minimumsareal og ikke et op til areal.	<b>Bornholms Regionskommune bemærker:</b> <i>Bornholms Regionskommune har i tabel 3 på side 10 i handleplanen ændret den indtastede værdi for behov for ny indsats for bekæmpelse af invasive arter fra 'Op til ca. 3,2 ha' til 'Min. ca. 3,2 ha' og den indtastede værdi for samlet behov for bekæmpelse af invasive arter fra 'Op til ca. 3,2 ha' til 'Min. 3,8 ha' (herved har Bornholms Regionskommune også rettet en fejl, idet der fejlagtigt stod 3,2 mens den korrekte værdi for samlet behov er 3,8 ha – afrundet svarende til de 4 ha, som fremgår af Natura 2000-planens indsatsprogram).</i>  <b>Det pågældende hørings svar giver således anledning til en mindre ændring i opgørelsen af behovet for indsatser i Natura 2000-handleplanen for N188.</b>
<b>DN Bornholm</b> savner konkrete tiltag bl.a. for, at planerne lever op til kravet om at være så konkrete, at deres gennemførelse kan vurderes. Savner bl.a. svar på følgende spørgsmål: Hvorledes sikres en mere naturnær drift? Hvorledes sikres en mere hensigtsmæssig (naturlig) hydrologi? Hvilken indsats planlægges for at forbedre naturtilstanden af områder, der ikke er i god tilstand? Hvorledes sikres beskyttelse af særlig følsomme dyre- og plantearter?	<b>Bornholms Regionskommune bemærker:</b> <i>Det er korrekt, at handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Det skal dog understreges, at handleplanen ikke må foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.</i>  <i>Handleplanmyndighedernes opgørelse af behov for indsats fremgår af handleplanens afsnit 4.</i>  <b>Bornholms Regionskommune bemærker:</b>

	<p>Det er i dette område vurderet, at der hovedsageligt er behov for at foretage rydning af uønsket opvækst og på mindre arealer bekæmpelse af invasive arter. Der er kun kortlagt skovnaturtyper på en meget begrænset del af området. Der vurderes umiddelbart ikke at være behov for indsatser for forbedring af hydrologi. Der er ingen arter på udpegningsgrundlaget. Beskyttelse af følsomme dyre- og plantearter sker gennem bevarelse eller genoprettelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper, hvilket også understøtter levesteder for flere arter.</p> <p>Bornholms Regionskommune bemærker, at handleplanen beskriver den minimumsindsats, som skal ske i henhold til Natura 2000-planen. Dette udelukker ikke, at der gennemføres andre indsatser.</p> <p><b>Det pågældende høringssvar giver ikke anledning til ændring af Natura 2000-handleplanen for N188.</b></p>
<p><b>DN Bornholm</b> bemærker, at der bør være en afvejning mellem benyttelse og beskyttelse – det er vigtigt, at handleplaner indeholder indsatser for at sikre, at den rekreative udnyttelse ikke overskrider tålegrænserne.</p>	<p><b>Bornholms Regionskommune bemærker:</b> Miljøstyrelsen kan oplyse, at bestemmelser omkring færdselsrestriktioner ikke reguleres via Natura 2000-planlægningen, men via bestemmelserne i Bekendtgørelse af lov om jagt og vildtforvaltning. Miljøstyrelsen reviderer løbende bestemmelserne for vildtreservater med henblik på at forbedre beskyttelsen af bl.a. fugle i forhold til forstyrrelser.</p> <p>Offentlighedens adgang til naturen reguleres i øvrigt af naturbeskyttelseslovens kapitel 4 samt adgangs-bekendtgørelsen. Vejledning om adgangsreglerne kan ses på <a href="#">Miljøstyrelsens hjemmeside</a>.</p> <p>Myndighederne skal desuden sikre en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget bl.a. ved at vurdere planer og projekter i henhold til de regler, der fremgår af habitatdirektivets artikel 6, stk. 3.</p> <p><b>Det pågældende høringssvar giver ikke anledning til ændring af Natura 2000-handleplanen for N188.</b></p>
<p><b>DN Bornholm</b> bemærker, at handleplanerne skal forholde sig konkret til græsningstryk for at hindre overgræsning og anbefaler helårsgræsning med heste, kvæg og geder og evt. i mindre grad får.</p>	<p><b>Bornholms Regionskommune bemærker:</b> Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Det skal dog understreges, at handleplanen ikke må foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen. Græsningstryk og valg af dyr til afgræsning kan derfor ikke reguleres gennem handleplanen.</p> <p><b>Det pågældende høringssvar giver ikke anledning til ændring af Natura 2000-handleplanen for N188.</b></p>

#### **4. Myndighedernes egne redaktionelle tilpasninger**

Bornholms Regionskommune er i høringsperioden blevet opmærksom på nogle mindre korrekturrettelser i udkastet til Natura 2000-handleplanen, som er rettet i den endelige version af Natura 2000-handleplanen. Rettelserne fremgår af nedenstående.

Baggrund. Afsnit 2.1. Den lovmæssige ramme, s. 6:

Nuværende tekst:

- naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af **2.** oktober 2022)

Skal ændres til:

- naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af **4.** oktober 2022)

## 5. Bilag med kopi af hørings svar

### Hørings svar fra Miljøstyrelsen i forbindelse med offentlig høring af Natura 2000-handleplaner

Til Bornholms Regionskommune

Miljøstyrelsen har gennemlæst 6 udkast til Natura 2000-handleplaner og sender hermed vores hørings svar vedhæftet denne mail.

Der er vedhæftet individuelle hørings svar til N186, N188 og N210.

Til Natura 2000-handleplanerne N184, N187 og N213 har Miljøstyrelsen kun en enkelt kommentar, som er enslydende for alle 3 Natura 2000-handleplaner.

Det drejer sig om en sproglig ændring i afsnit 7 omkring frivillighed, for at imødekomme lovgivningen. Miljøstyrelsen henviser til formuleringen af sætningen om frivillighed i afsnit 7, hvor det ikke fremgår tydeligt, at der er andre muligheder end frivillige aftaler, hvorfor der er brug for at justere sætningen. Miljøstyrelsen ønsker som medudgiver af Natura 2000-handleplan N184 at sætningen specificeres yderligere fx. ved at tilføje "som udgangspunkt" og dermed skrive "Projekterne gennemføres som *udgangspunkt* ved frivillige aftaler...". Kommunen kan vælge et tilsvarende ordvalg til de andre planer - så længe det indikerer, at der som lovgivningen dikterer, kan anvendes andet end frivillighed.

Begrundelsen er, at de kommunale Natura 2000-handleplaner er udarbejdet i medfør af Miljømålslovens § 37 a, hvorefter kommunalbestyrelsen udarbejder en handleplan til gennemførelse af Natura 2000-planen inden for kommunens geografiske område på land og for den kystnære del af vanddistriktet. Ifølge Miljømålslovens § 46 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen sikre gennemførelse af en vedtaget handleplan. Naturbeskyttelsesloven understøtter det med §§19-19d. Kommunalbestyrelsen er dermed forpligtet til at gennemføre Natura 2000-planen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejraftaler ikke kan indgås. Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.

## Høringsvar fra Danmarks Naturfredningsforening (DN) Bornholm om udkast til handleplaner for Natura 2000-områder på Bornholm

I det følgende vil DN Bornholm først komme med generelle bemærkninger til handleplanerne og derefter kommentere nogle af planerne konkret.

### Generelt

#### Overordnede målsætninger

DN Bornholm ønsker, at vores natur forvaltes med et klart mål om at give de videst mulige rammer for en vild natur, der med naturlige processer, dynamikker og balance sikrer en høj biodiversitet. Vi bifalder derfor de overordnede målsætninger for forvaltningen af Natura 2000-områderne på Bornholm. Her kan særligt fremhæves:

#### *Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed:*

- Mere naturnær forvaltning med fokus på at sikre sammenhæng i naturen og mere naturlige dynamikker;
- Mere urørt skov;
- Mere sammenhængende natur.

#### *Sikring og forbedring af tilstanden af eksisterende natur og levesteder:*

- Naturpleje af plejekrævende arealer;
- Udlægning af forstyrrelsesfrie zoner.

#### Konkrete handlinger til opfyldelse af planerne

Generelt savner vi dog mere konkrete tiltag i handleplanerne for at sikre ovenstående hensyn og for, at planerne lever op til kravet om at være så konkrete, at deres gennemførelse kan vurderes. Med vage formuleringer bidrager handleplanerne i flere tilfælde ikke til meget udover, hvad der allerede står som målsætninger i selve Natura 2000-planerne. Vi savner navnlig svar på følgende spørgsmål:

- Hvorledes sikres en mere naturnær drift?
- Hvorledes sikres en mere hensigtsmæssig (naturlig) hydrologi?
- Hvilken indsats planlægges for at forbedre naturtilstanden af områder, der ikke er i god tilstand?
- Hvorledes sikres beskyttelse af særlig følsomme dyre- og plantearter?

#### Naturpleje ved afgræsning

Fokus på mere naturlige processer og naturens robustheder et vigtigt hovedformål med indsatsen i Natura 2000-områderne. Den særlig følsomme type naturpleje, som dette kræver gennem f.eks. lavt græsningstryk, er dog ikke noget handleplanerne forholder sig til.

Ved visuel observation kan man på Bornholm se Natura 2000-arealer, der i sommermånederne fremstår tydeligt nedgræsset af får og med beskeden vækst af blomstrende urter, hvilket er en

hindring for naturlige processer og høj artsrigdom. En ny rapport fra Aarhus Universitet viser, at mange naturarealer græsses for hårdt, og at dette går ud over plantediversiteten, hvilket sandsynligvis også påvirker diversiteten af bl.a. insekter. (Nye resultater tyder på, at dyr 'overgræsser' i områder med følsomme planter (au.dk)). DN Bornholm mener derfor, at handleplanerne bør forholde sig konkret til om og i givet fald med hvilket tryk græsning skal finde sted for at opfylde målsætningerne for områderne.

#### Afvejning mellem benyttelse og beskyttelse

Det er en kendt sag, at Bornholms natur er en kæmpe attraktion for både fastboende og gæster. Blandt de mest attraktive naturområder er netop Natura 2000-områderne Hammerknuden/Slotslyngen, Almindingen og Dueodde. DN Bornholm er helt med på, at folks ønske om at færdes i naturen kombineret med god formidling om den, er afgørende for opbakningen til de beskyttende tiltag. Vi anerkender, at BRK har gjort meget godt i forhold til både at skaffe adgang til og formidle naturen.

Men det er også en kendt sag, at naturen i nogle tilfælde lider overlast af den stigende efterspørgsel, der følger af stadig flere turister på øen og stadig flere slags outdoor-aktiviteter. Netop fordi flere af Natura 2000-områderne er publikum-hotspots er det vigtigt, at deres handleplaner indeholder indsatser for at sikre, at den rekreative udnyttelse ikke overskrider tålegrænserne.